

Bruksela, 23 października 2025 r.
(OR. en)

14410/25

AGRI 527
AGRIFIN 122
AGRISTR 36
AGRIORG 124
ENV 1095
POLCOM 310

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	22 października 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 872 final
Dotyczy:	KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Strategia odnowy pokoleń w rolnictwie

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 872 final.

Zał.: COM(2025) 872 final

KOMISJA
EUROPEJSKA

Strasburg, dnia 21.10.2025 r.
COM(2025) 872 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Strategia odnowy pokoleń w rolnictwie

{SWD(2025) 872 final}

1. ZABEZPIECZENIE PRZYSZŁOŚCI ROLNICTWA: STRATEGIA ODNOWY POKOLEŃ

Europejskie rolnictwo nie ogranicza się jedynie do produkcji żywności. Rolnicy stanowią trzon naszego bezpieczeństwa żywnościowego, w istotny sposób przyczyniają się do zwiększenia konkurencyjności, prowadzenia działań na rzecz klimatu i ochrony środowiska oraz odgrywają zasadniczą rolę w zachowaniu żywotności obszarów wiejskich. Rolnictwo stoi jednak w obliczu poważnych wyzwań, takich jak, między innymi, starzenie się siły roboczej, spadek liczby ludności wiejskiej i trudna sytuacja międzynarodowa.

W 2020 r. średni wiek rolnika wynosił 57 lat, a jedynie 12 % rolników stanowiły osoby w wieku poniżej 40 roku życia⁽¹⁾. Zaledwie 2,5 % tej młodszej grupy stanowiły kobiety. Jako że bezpieczeństwo żywnościowe jest istotnym elementem szerzej pojmowanego europejskiego bezpieczeństwa i autonomii strategicznej, nie są to wyłącznie trudności o charakterze demograficznym ani, w szerszym ujęciu, społecznym: są to wyzwania strategiczne, za których wyeliminowanie ponosimy społeczną odpowiedzialność.

Przyszłość bezpieczeństwa żywnościowego w Europie spoczywa na barkach dynamicznego następnego pokolenia rolników i wytwórców podstawowych produktów żywnościowych.

W Wizji dla rolnictwa i żywności⁽²⁾ określono ramy podejścia UE ukierunkowane na zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności rolnictwa i sektora pierwotnego, ich lepsze dostosowanie do przyszłych wyzwań i zapewnienie im bardziej sprawiedliwego charakteru.

Nowe podejście zaproponowane w kolejnych wieloletnich ramach finansowych stwarza w tym zakresie szereg możliwości: wspólna polityka rolna (WPR) tradycyjnie wspiera młodych rolników⁽³⁾ za pomocą specjalnych środków i budżetu, w tym poprzez udzielanie pomocy na podejmowanie działalności w rolnictwie, zapewnienie wyższych stawek wsparcia na rzecz inwestycji oraz w drodze środków kredytowych. Po przyjęciu nowego wniosku dotyczącego WPR po 2027 r.⁽⁴⁾ wsparcie to może zyskać jeszcze lepiej ukierunkowany i ambitniejszy charakter. Specjalne środki, takie jak pakiet startowy dla młodych rolników, lepsze ukierunkowanie środków finansowych poprzez stosowanie płatności degresywnych z korzyścią dla młodych rolników oraz wsparcie na inwestycje, przyczyniłyby się do zapewnienia niezbędnego bodźca i zwiększenia atrakcyjności zawodu dla młodszych pokoleń. WPR po 2027 r. skorzysta również dzięki zwiększeniu synergii między politykami UE przewidzianemu w planach partnerstwa krajowego i regionalnego⁽⁵⁾ – w ich ramach państwa członkowskie będą mogły w elastyczny sposób opracować kompleksowy zestaw działań wspierających młodych rolników w różnych obszarach polityki.

W niniejszej strategii odnowy pokoleń w rolnictwie, która stanowi jeden z priorytetów politycznych Komisji⁽⁶⁾, nacisk położono przede wszystkim na działania w ramach polityki oraz wsparcie młodych i nowych rolników, zwłaszcza tych w wieku poniżej 40 lat. Uwzględniono w niej główne bariery zidentyfikowane w wyniku szeroko zakrojonych

(1) Eurostat, [Rolnicy i siła robocza w rolnictwie](#), 2020 r.

(2) [Wizja dla rolnictwa i żywności. Wspólne kształtowanie unijnego sektora rolnego i spożywczego, atrakcyjnego dla przyszłych pokoleń.](#)

(3) Art. 4 ust. 6 rozporządzenia (UE) 2021/2115 ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych WPR.

(4) COM(2025) 560 final.

(5) COM(2025) 565 final.

(6) [Pismo określające zadania komisarza Hansena.](#)

konsultacji z zainteresowanymi stronami⁽⁷⁾, ze zwróceniem szczególnej uwagi na młodych rolników i młodzież zamieszkującą obszary wiejskie, a także na podstawie danych pochodzących z wielu źródeł⁽⁸⁾. W strategii przewidziano również wsparcie starszych rolników w godnym przekazywaniu działalności przedstawicielom następnego pokolenia oraz zachęca się w niej państwa członkowskie do zapewnienia sprawiedliwych i pewnych systemów emerytalnych w ramach szerszych wysiłków na rzecz wspierania odpornego rozwoju obszarów wiejskich sprzyjającego włączeniu społecznemu. Jest ona zgodna ze stanowiskami wyrażonymi w Parlamencie Europejskim⁽⁹⁾ i Radzie⁽¹⁰⁾ oraz z wynikami strategicznego dialogu⁽¹¹⁾.

Obszary wiejskie wzdłuż wschodnich granic UE, dotknięte rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, stoją w obliczu szczególnej presji społeczno-gospodarczej i presji na bezpieczeństwo, która wymaga stałego wsparcia w ramach tych szerszych wysiłków. Zapewnienie zrównoważonego, wydajnego i odpornego rolnictwa wymaga dziś zdecydowanych działań. Jeśli nie podejmiemy ich już teraz, dojdzie do utrwalenia tendencji polegającej na starzeniu się rolników, co znacznie utrudni odnowę pokoleń. Należy zatem podjąć niezwłoczne działania na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, z zastosowaniem podejścia obejmującego całą administrację rządową.

Chociaż wsparcie publiczne nadal ma zasadnicze znaczenie, prawdziwe zmiany można osiągnąć jedynie za pomocą niezbędnych **reform, głównie na szczeblu krajowym i regionalnym**, ukierunkowanych na usunięcie najważniejszych barier utrudniających odnowę pokoleń. Obejmuje to **potrzebę poprawy dostępu do finansowania i gruntów, zwiększenia transferu umiejętności i wiedzy oraz uczynienia życia na obszarach wiejskich bardziej atrakcyjnym** poprzez zapewnienie lepszych usług publicznych

⁽⁷⁾ Dokument roboczy służb Komisji pt. „Konsultacje z zainteresowanymi stronami – sprawozdanie zbiorcze” towarzyszący niniejszej strategii.

⁽⁸⁾ Młodzi rolnicy w rolnictwie UE – nota analityczna nr 10, DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich.

⁽⁹⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 października 2023 r. w sprawie wymiany pokoleniowej w unijnych gospodarstwach rolnych przyszłości ([2022/2182\(INI\)](#)).

⁽¹⁰⁾ Konkluzje Rady w sprawie długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE (LTVRA), [dok. 15631/23](#).

⁽¹¹⁾ [Strategiczny dialog na temat przyszłości rolnictwa w UE. Wspólna perspektywa rolnictwa i żywności w Europie](#), 2024 r.

i odpowiedniej infrastruktury sprzyjającej włączeniu społecznemu, dostępnej i dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i grup zagrożonych dyskryminacją. W tym kontekście promowanie inicjatyw kulturalnych może przyczynić się do wzmocnienia więzi społecznych i zwiększenia atrakcyjności życia na obszarach wiejskich. **„Prawo do pozostania”** ma zastosowanie do startu zawodowego młodych rolników, którzy chcą pozostać i prowadzić działalność rolniczą na swoich terenach.

Ponadto **innowacje będą kształtować konkurencyjność rolnictwa oraz zachodzące w nim przemiany**. Następne pokolenie rolników ma ogromny potencjał, aby napędzać tę transformację. **Młodzi rolnicy są przedsiębiorczy i potrafią się przystosować; często jako pierwsi wdrażają nowe technologie, zrównoważone praktyki i zróżnicowane modele biznesowe**. Ich zaangażowanie ma zasadnicze znaczenie dla kształtowania perspektywicznego i odpornego sektora rolnego.

Możliwości te mogą być jeszcze większe w przyszłości dzięki proponowanemu znacznemu zwiększeniu łącznego budżetu na badania naukowe i innowacje zgodnie z wnioskiem w sprawie Europejskiego Funduszu Konkurencyjności (EFK)⁽¹²⁾ i wnioskiem w sprawie nowego programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji⁽¹³⁾. W latach 2028–2034 podejście do planowania zaproponowane w planach PKR, jeżeli zostanie przyjęte, umożliwi państwom członkowskim osiągnięcie synergii między różnymi obszarami polityki, aby lepiej sprostać wyzwaniom, a tym samym zapewni znaczącą reakcję polityczną na rzecz młodych rolników i osób zamieszkujących obszary wiejskie.

2. OKREŚLENIE PRZESZKÓD UTRUDNIAJĄCYCH ODNOWĘ POKOLEŃ

W latach 2004–2024 odsetek ludności Unii Europejskiej w wieku powyżej 65 lat wzrósł z 16 % do 22 %, natomiast odsetek osób w wieku 0–19 lat spadł z 22 % do 20 %⁽¹⁴⁾. Zmiana ta wpływa na wiele sektorów, ale jej skutki są szczególnie dotkliwe na obszarach wiejskich, a zwłaszcza w rolnictwie.

Odsetek osób starszych w rolnictwie rośnie szybciej niż w innych sektorach. Rolnicy, którzy przekroczyli wiek emerytalny, zarządzają znacznie większą liczbą gospodarstw (33,2 %) niż młodzi rolnicy (12 %)⁽¹⁵⁾, chociaż proporcje te różnią się w poszczególnych państwach członkowskich. Ten brak równowagi, który obserwuje się również w sektorze rybołówstwa i akwakultury, zagraża długoterminowemu bezpieczeństwu żywnościowemu, autonomii strategicznej UE w produkcji żywności oraz przyszłości krajobrazów rolniczych Europy.

⁽¹²⁾ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiego Funduszu Konkurencyjności („EFK”), w tym program szczegółowego działań na rzecz badań naukowych i innowacji w dziedzinie obronności, uchylenia rozporządzeń (UE) 2021/522, (UE) 2021/694, (UE) 2021/697, (UE) 2021/783 oraz zmiany rozporządzeń (UE) 2021/696, (UE) 2023/588 i (UE) [EDIP], COM/2025/555 final, komponent „Zdrowie, biotechnologia, rolnictwo i biogospodarka”.

⁽¹³⁾ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” na lata 2028–2034 oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylającego rozporządzenie (UE) 2021/695, COM/2025/543 final, filar II, obszar tematyczny „Zdrowie, biotechnologia, rolnictwo i biogospodarka”.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, [Demografia Europy, wydanie z 2025 r.](#)

⁽¹⁵⁾ Eurostat, [Statystyki dotyczące rolnictwa – rolnictwo rodzinne w UE, 2020 r.](#)

Wiele powiązanych ze sobą barier, które dotyczą między innymi dostępu do gruntów, przystępnych cenowo kredytów oraz podstawowych umiejętności i wiedzy specjalistycznej, zniechęca młodych ludzi do podejmowania działalności rolniczej. Przekazywanie gospodarstw kolejnym pokoleniom wymaga długoterminowych inwestycji i często wiąże się z tym złożone kwestie prawne, finansowe i emocjonalne, zwłaszcza w przypadku gospodarstw rodzinnych. Wyzwania te, w połączeniu z kapitałochłonnym charakterem nowoczesnego rolnictwa, zniechęcają wiele potencjalnych nowych podmiotów do podjęcia działalności w sektorze.

Rolnicy zarządzają około 40 % całkowitej powierzchni gruntów w UE⁽¹⁶⁾, a tym samym sektor ten odgrywa nadrzędną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa żywnościowego, kształtowaniu dynamicznych obszarów wiejskich oraz świadczeniu kluczowych usług środowiskowych, w tym w zakresie odporności na zmianę klimatu i odporności wodnej oraz ochrony bioróżnorodności. Dzięki aktywnemu gospodarowaniu gruntami zmniejszają oni również ryzyko występowania ekstremalnych zjawisk klimatycznych i wzmacniają odporność obszarów wiejskich. Jest to szczególnie istotne w najbardziej oddalonych regionach Unii, które są w dużym stopniu zależne od rolnictwa i bardziej narażone na zjawiska klimatyczne i klęski żywiołowe.

Zapewnienie odnowy pokoleń, zwłaszcza w gospodarstwach rodzinnych, ma zasadnicze znaczenie dla utrzymania bezpieczeństwa żywnościowego, transferu wiedzy i dostosowania wydajności do zrównoważonego rozwoju. Oprócz produkcji żywności i zrównoważonego gospodarowania gruntami wielu rolników wnosi wkład w wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych poprzez wykorzystywanie bioenergii oraz energii słonecznej i wiatrowej, przyczyniając się do osiągnięcia zarówno celów w zakresie klimatu, jak i bezpieczeństwa energetycznego, a przyszłe reformy mogą zoptymalizować przyłączenia do sieci, zwiększyć dochody gospodarstw rolnych i zapewnić społecznościom energię produkowaną na szczeblu lokalnym.

Odnowa pokoleń ma zasadnicze znaczenie dla utrzymania żywotności, konkurencyjności i innowacyjności rolnictwa oraz zapewnienia dostaw bezpiecznej, zrównoważonej i przystępnej cenowo żywności dla ponad 450 mln konsumentów w UE. Przystępność cenowa żywności wciąż stanowi problem, ponieważ wysokie ceny nadwyrężają budżety gospodarstw domowych, zwłaszcza w przypadku grup o niskich dochodach.

Należy podjąć działania wykraczające poza sam sektor rolny, aby rolnictwo stało się opłacalnym i satysfakcjonującym wyborem zawodowym dla młodych ludzi. Obszary wiejskie zamieszkuje coraz mniej młodych osób. W latach 2013–2019 liczba młodych ludzi w wieku 15–24 lat mieszkających na obszarach wiejskich w UE-28⁽¹⁷⁾ spadła z 3,6 mln do 1,9 mln, a osób w wieku 25–29 lat – z 6,9 mln do 5,9 mln⁽¹⁸⁾.

Przyszłość rolników zależy od przekształcenia obszarów wiejskich tak, aby stały się **silniejsze, lepiej skomunikowane, odporne i zamożne**, zgodnie z długoterminową wizją dla obszarów wiejskich UE⁽¹⁹⁾. Dynamiczne społeczności, wysokiej jakości infrastruktura, dostępne usługi, atrakcyjne i wysokiej jakości kształcenie i szkolenia oraz możliwości zatrudnienia poza terenem gospodarstwa, a także silne więzi społeczne mają kluczowe

⁽¹⁶⁾ Eurostat, [Gospodarstwa i grunty rolne w Unii Europejskiej, 2020 r.](#)

⁽¹⁷⁾ UE-28 obejmuje Zjednoczone Królestwo przed wystąpieniem z UE w dniu 31 stycznia 2020 r.

⁽¹⁸⁾ [Młodzi ludzie w rolnictwie i na obszarach wiejskich – Komisja Europejska.](#)

⁽¹⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/1914 z dnia 18 września 2025 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródkresowego, Dz.U. L, 19.9.2025.

znaczenie dla zatrzymania młodych ludzi i umożliwienia im korzystania z „prawa do pozostania”, a jednocześnie dla przyciągania nowych rolników. Obszary wiejskie mają kluczowe znaczenie dla naszego europejskiego stylu życia i należy zadbać o to, aby w dalszym ciągu stanowiły atrakcyjne miejsca do życia.

„Rolnicy przyszłości” będą zaangażowani w bardziej zróżnicowane sieci obejmujące nowe podmioty w sektorze rolnym, różnorodne modele biznesowe i modele rolnictwa, w tym związane z gospodarką społeczną, oraz innowacyjne partnerstwa odzwierciedlające rosnącą różnorodność systemów żywnościowych⁽²⁰⁾. Nowe formy współpracy, takie jak partnerstwa, wymiana międzypokoleniowa, synergia z innymi sektorami i wspólne użytkowanie gruntów, odgrywają w tym zakresie pewną rolę dzięki obniżaniu barier wejścia na rynek i wzmocnieniu więzi między społecznościami. Modele te przyczyniają się do tworzenia bardziej odpornych systemów rolniczych w większym stopniu sprzyjających włączeniu społecznemu, które z kolei wspierają społeczną i gospodarczą żywotność obszarów wiejskich. Przy wsparciu spółdzielni i organizacji producentów oferują one praktyczne ścieżki dla nowych podmiotów, a jednocześnie mają pozytywny wpływ na tkankę społeczno-gospodarczą na obszarach wiejskich.

W ostatecznym rozrachunku przyszłość rolnictwa i obszarów wiejskich zależy od stworzenia odpowiednich warunków dla młodych ludzi, by mogli budować na tych obszarach swoje życie i rozwijać karierę zawodową, a tym samym aby rolnictwo mogło w dalszym ciągu przyczyniać się do tworzenia odpornej i zrównoważonej UE.

3. OTWARCIE MOŻLIWOŚCI DLA NASTĘPNEGO POKOLENIA ROLNIKÓW W EUROPIE

Rolnictwo w UE oferuje wiele możliwości przyciągania, wspierania i zatrzymywania młodych i nowych rolników oraz pracowników gospodarstw, które to możliwości nieustannie ewoluują. W dalszym ciągu ważne jest istnienie różnych modeli gospodarstw rolnych, ponieważ każdy z nich na różne sposoby przyczynia się do zwiększenia wydajności, odporności na zmianę klimatu, zrównoważenia środowiskowego, zachowania tradycji wiejskich i lokalnych jako integralnej części unijnego dziedzictwa kulturowego oraz zrównoważonego charakteru systemów żywnościowych i przyciągania młodych rolników o nowych cechach. Otwartość na tę różnorodność zapewnia sektor sprzyjający włączeniu społecznemu, który zachowuje elastyczność wobec zmieniających się warunków, uwzględnia potrzebę dywersyfikacji rolnictwa, aby zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe, zwłaszcza na obszarach odizolowanych, a także potrzeby konsumentów oraz różne wizje biznesu. Młodzi rolnicy odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu przyszłości rolnictwa, zarówno dzięki innowacjom, jak i tradycyjnym umiejętnościom.

Dywersyfikacja działalności gospodarstwa i produktów rolnych przyczynia się do solidności sektora dzięki rozszerzeniu źródeł dochodów: agroturystyka, przetwórstwo na terenie gospodarstwa, zintegrowane systemy rolnictwa i akwakultury, rozwiązania w dziedzinie biogospodarki, takie jak produkcja materiałów odnawialnych i bioenergii lub pasz z alg, lub sekwestracja dwutlenku węgla należą do działań mogących istotnie przyczynić się do zapewnienia rentownych źródeł utrzymania na obszarach wiejskich. Na przykład biogospodarka i rozwiązania oparte na obiegu zamkniętym umożliwiają przekształcanie odpadów w zasoby i energię, co przyczynia się zarazem do osiągnięcia autonomii strategicznej, jak i do realizacji celów klimatycznych i środowiskowych UE. W tym kontekście powstają nowe miejsca pracy oferujące więcej możliwości. Dla wielu młodych

⁽²⁰⁾ [Baza publikacji JRC – Rolnicy przyszłości.](#)

rolników, którzy często prowadzą działalność rolniczą w niepełnym wymiarze czasu pracy lub równoległe z innymi formami zatrudnienia, możliwości takie mogą mieć kluczowe znaczenie dla budowania elastycznej i stabilnej kariery zawodowej w szerzej pojmowanym sektorze rolnym.

Siłą napędową odnowy pokoleń nie jest wyłącznie WPR. **Dla przyciągnięcia nowej i młodej siły roboczej istotne znaczenie mają szerzej zakrojone inwestycje w infrastrukturę i usługi na obszarach wiejskich**, w tym w dostępne usługi opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej wysokiej jakości sprzyjające włączeniu społecznemu, kształcenie i szkolenia, mieszkalnictwo, gospodarkę wodną, infrastrukturę, opiekę nad dziećmi, transport, komunikację cyfrową i usługi związane z rekreacją zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych.

Polityka spójności uzupełnia interwencje w ramach WPR i zapewnia znaczące wsparcie na obszarach wiejskich. Przyczynia się ona do realizacji celów gospodarczych, społecznych i terytorialnych w drodze ukierunkowanych inwestycji, w tym w sieci szerokopasmowe na obszarach wiejskich, czystą energię, zdrowie, umiejętności związane z edukacją, zatrudnienie, włączenie społeczne i lokalną infrastrukturę. Inwestycje te przynoszą wartość dodaną i zapewniają dobrobyt na obszarach wiejskich. Przegląd śródkresowy programów polityki spójności⁽²¹⁾ przewiduje również zachęty i zapewnia elastyczność w celu wsparcia realizacji celów priorytetowych, takich jak cele w zakresie odporności wodnej, mieszkalnictwa, transformacji energetycznej oraz konkurencyjności i innowacji – a wszystkie te kwestie są istotne dla obszarów wiejskich.

Wraz z transformacją rolnictwa, która dokonuje się w związku ze scalaniem gruntów, integracją łańcucha wartości, wdrażaniem technologii i przystosowywaniem się do zmiany klimatu, należy stworzyć narzędzia, które pomogą rolnikom i decydentom politycznym przewidywać zmiany oraz reagować na nie w drodze skoordynowanych, przyszłościowych działań, zgodnie z obowiązującymi zasadami pomocy państwa.

4. NOWA WPR I PLANY PKR: BODŹCE DLA POZYTYWNYCH ZMIAN

WPR odgrywa kluczową rolę w tworzeniu możliwości zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej poprzez poprawę dostępu do finansowania, wiedzy i innowacji, podczas gdy środki stosowane przez państwa członkowskie eliminują również kluczowe bariery, takie jak dostęp nowych podmiotów do gruntów ⁽²²⁾.

Wniosek dotyczący WPR w ramach WRF na okres po 2027 r. stanowi ważny krok w kierunku bardziej nowoczesnego i przyszłościowego rolnictwa europejskiego sprzyjającego włączeniu społecznemu, którego podstawowym elementem będzie odnowa pokoleń.

Jego przyjęcie może ułatwić wejście na rynek nowym rolnikom dzięki zwiększonemu wsparciu na rzecz badań naukowych i innowacji, które ma zasadnicze znaczenie dla odnowy pokoleń, napędzania modernizacji i pobudzania wydajności, tworzenia możliwości gospodarczych i poprawy warunków życia na obszarach wiejskich, przy jednoczesnym

⁽²¹⁾ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenia (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródkresowego.

⁽²²⁾ Komisja Europejska – Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich – Dział A.3 (2025): Ocena strategii odnowy pokoleń we wszystkich państwach członkowskich UE – sprawozdanie.

wspieraniu różnorodności i włączenia. W kolejnym wniosku dotyczącym WRF Komisja proponuje również bardziej zintegrowane podejście do wsparcia obszarów wiejskich zarówno w ramach WPR, jak i w ramach innych obszarów polityki. Inwestycje wymagają skoordynowanych działań we wszystkich jednostkach administracji centralnej i na wszystkich szczeblach sprawowania rządów, które to działania należy wspierać za pomocą niezbędnych reform. Wniosek dotyczący WPR ma kluczowe znaczenie dla wniosku Komisji dotyczącego nowych planów PKR i jest uzupełniony środkami unijnymi oraz inicjatywami realizowanymi na szczeblu krajowym i regionalnym.

Plan PKR musi zawierać środki mające na celu rozwiązanie problemu odnowy pokoleń, w tym musi obejmować przygotowanie krajowej strategii wskazującej tendencje demograficzne, likwidującej bariery wejścia na rynek oraz określającej ukierunkowane środki wsparcia. Aby strategie te były skuteczne, muszą być kompleksowe i odzwierciedlać złożone realia, w jakich funkcjonują rolnicy w każdym państwie członkowskim, przy jednoczesnym zapewnieniu spójności z szerszymi działaniami prowadzonymi na szczeblu krajowym i regionalnym na rzecz rewitalizacji obszarów wiejskich i przyczyniania się do wspólnych wysiłków UE na rzecz odnowy pokoleń. Państwa członkowskie byłyby zobowiązane do wyznaczenia konkretnych celów w zakresie odnowy pokoleń, regularnego składania sprawozdań z postępów i wprowadzania korekt w przypadku niezadowolających rezultatów, a także do wyjaśnienia, w jaki sposób zasoby przewidziane w planie koncentrują się na wspieraniu odnowy pokoleń. Komisja z kolei stosowałaby wskaźniki referencyjne i specjalne zalecenia w sprawie WPR, aby nadawać kierunek polityce prowadzonej na szczeblu krajowym, gwarantując rozliczalność i zgodność z celami ustalonymi na poziomie całej UE. **Głównym elementem nowej strategii jest kompleksowy „pakiet startowy” dla młodych rolników**, który obejmuje wsparcie na rozpoczęcie działalności, wsparcie na inwestycje i dostęp do instrumentów finansowych, a także korzystne środki podatkowe. Dodatkowe środki wspierają zakładanie przedsiębiorstw, partnerstwa innowacyjne, programy sukcesji oraz usługi szkoleniowe i usługi zastępowania rolników, aby pomóc im w osiągnięciu lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Aby poprawić dostępność i efektywność, proponuje się, aby wszelkie wsparcie było dostępne za pośrednictwem punktu kompleksowej obsługi w każdym państwie członkowskim.

Aby zapewnić skuteczność odnowy pokoleń, państwa członkowskie powinny podwoić wysiłki w tym zakresie – zwłaszcza państwa, które pozostają pod tym względem w tyle. W ramach przyszłego mechanizmu sterującego Komisja zaleci, aby państwa członkowskie zainwestowały w tym celu co najmniej 6 % wyodrębnionych kwot przeznaczonych na rolnictwo⁽²³⁾. W razie potrzeby kwotę tę można uzupełnić, aby zapewnić odpowiedni poziom finansowania w ramach planu PKR na realizację strategii krajowej.

Dzięki temu połączeniu krajowych zobowiązań, wymiernych celów i wytycznych Komisji proponowany kształt nowej WPR umożliwiłby wzmocnienie jej roli jako siły napędowej odnowy, pozwalając młodym rolnikom na budowanie rentownych ścieżek kariery i zapewniając stabilność europejskiego rolnictwa w perspektywie długoterminowej.

⁽²³⁾ 6 % kwot określonych w załączniku XVIII do rozporządzenia w sprawie planu PKR – COM(2025) 565 final.

Inicjatywy przewodnie⁽²⁴⁾

- *Kompleksowe, obowiązkowe **strategie odnowy pokoleń w rolnictwie w każdym państwie członkowskim**, wzbogacone o jasne wymogi w zakresie identyfikacji tendencji demograficznych, barier utrudniających wejście na rynek i ukierunkowanych środków wsparcia.*
- *Podwojenie wysiłków państw członkowskich na rzecz odnowy pokoleń. Na potrzeby przyszłego programowania PPKR Komisja zaleci w ramach przyszłego mechanizmu sterującego, aby państwa członkowskie **zainwestowały w tym celu co najmniej 6 % wyodrębnionych wydatków na rolnictwo**, które można uzupełnić dodatkowymi funduszami PKR, aby zapewnić odpowiednie finansowanie realizacji strategii krajowej.*
- *„**Pakiet startowy dla młodych rolników**” mający ułatwić młodym rolnikom wchodzenie na rynek i zakładanie przedsiębiorstw w tym sektorze dzięki kompleksowemu pakietowi interwencji.*

5. REALIZACJA STRATEGII: KOLEJNE KROKI NA RZECZ ODNOWY POKOLEŃ

Aby zapewnić trwałą odnowę pokoleń w europejskim rolnictwie, młodzi rolnicy muszą znaleźć się w centrum uwagi podczas opracowywania polityki. Aby nie tylko zapewnić młodym rolnikom wsparcie, ale także zadbać o ich aktywne zaangażowanie, Komisja wprowadziła mechanizmy zorganizowanego **zaangażowania młodzieży**, aby uwzględnić jej opinie w procesie opracowywania i wdrażania polityki. W ramach tego podejścia w trakcie obecnej kadencji Komisja zorganizowała dwa dialogi z młodzieżą na temat polityki⁽²⁵⁾, podczas których omawiano kwestię odnowy pokoleń, dając młodym ludziom możliwość kształtowania polityki rolnej.

Jeśli chodzi o działania na szczeblu krajowym, państwa członkowskie zachęca się do włączania przedstawicieli młodych rolników do komitetów monitorujących⁽²⁶⁾, **aby zapewnić uwzględnienie ich punktów widzenia przy podejmowaniu decyzji** dotyczących polityki w ramach WPR. Umożliwia to stworzenie przestrzeni instytucjonalnej pozwalającej im wyrazić swoje zdanie w procesie podejmowania decyzji, dzięki czemu mogą oni przyczyniać się do lepszego wdrażania polityki i przyjmują większą odpowiedzialność za dotrzymanie zobowiązań dotyczących odnowy pokoleń.

Dzięki bezpośredniemu włączeniu młodych ludzi w kształtowanie polityki rolnej strategia ta stanowi podstawę skuteczniejszej rozliczalności, wsparcia w większym stopniu odpowiadającego potrzebom oraz dynamicznego, zorientowanego na przyszłość sektora rolnego. Odzwierciedla ona zobowiązanie UE do zapewnienia, aby osoby gotowe do objęcia wiodącej roli w kształtowaniu przyszłości europejskiego rolnictwa dysponowały zarówno odpowiednimi narzędziami, jak i możliwością wyrażania opinii na ten temat.

Aby wykorzystać tę dynamikę, dialogi z młodzieżą na temat polityki będą w dalszym ciągu prowadzone co roku przez cały czas trwania obecnej kadencji, co umożliwi regularną wymianę poglądów, dzielenie się doświadczeniami i świadomą debatę na temat najważniejszych kwestii politycznych, gwarantując, aby głosy wszystkich młodych osób mogły zabrzmieć na równi z innymi opiniami.

⁽²⁴⁾ Niektóre z zaprezentowanych działań i inicjatyw opierają się na wnioskach przedstawionych w odniesieniu do WRF na okres po 2027 r. Ponieważ wnioski te podlegają procedurze współdecydowania, ich ostateczna treść będzie zależała od wyniku procesu legislacyjnego.

⁽²⁵⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/young-people-agriculture-and-rural-areas_pl.

⁽²⁶⁾ Zgodnie z art. 124 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

GLÓWNE CELE I PRIORYTETY STRATEGICZNE

Głównym celem tej strategii jest zapewnienie długoterminowej odporności sektora rolnego poprzez wspieranie dochodów gospodarstw rolnych. Ma to zasadnicze znaczenie nie tylko dla żywotności obszarów wiejskich, ale również dla bezpieczeństwa żywnościowego Europy. Oznacza to pomaganie rolnikom w budowaniu rentownych, zrównoważonych przedsiębiorstw dostosowanych do przyszłych wyzwań. Podstawowymi przekrojowymi czynnikami umożliwiającymi osiągnięcie tego celu są innowacje oraz przedsiębiorczość.

Przygotowanie młodych i nowych rolników do korzystania z pojawiających się możliwości oraz **wspieranie dywersyfikacji dochodów gospodarstw rolnych** ma w tym kontekście **kluczowe znaczenie**. Działania te mają celu zwiększenie odporności rolników i zmniejszenie ich zależności od dotacji w perspektywie długoterminowej. Wykorzystują m.in. możliwości płynące z biogospodarki, energii ze źródeł odnawialnych, wykorzystywania rozliczeniowych jednostek przyrodniczych i jednostek emisji dwutlenku węgla, a także krótkich łańcuchów dostaw.

W strategii uznano, że rolnictwo musi gwarantować **stabilny i godziwy dochód dzięki sprawiedliwym cenom**⁽²⁷⁾, aby zapewnić rentowne i atrakcyjne źródło utrzymania. Uczestnicy dialogu z młodzieżą na temat polityki uznali godziwy dochód⁽²⁸⁾ za najpilniejsze wyzwanie. Ograniczone perspektywy gospodarcze nadal zniechęcają wielu młodych Europejczyków do podejmowania działalności rolniczej. Komisja dostrzega te problemy i pracuje już nad ich rozwiązaniem za pomocą szerszych inicjatyw, w tym reform i nowych narzędzi mających na celu zwiększenie sprawiedliwości i przejrzystości w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych⁽²⁹⁾. Należy pamiętać o kluczowej roli organizacji producentów (OP), które mogą zwiększyć siłę przetargową rolników, poprawić dostęp do rynku i przyczynić się do zapewnienia bardziej godziwych dochodów.

Panuje powszechna zgoda⁽³⁰⁾ co do konieczności pilnego podjęcia działań w pięciu obszarach, takich jak: zapewnienie dostępu do finansowania, kształcenia, szkolenia i nabywania umiejętności oraz gruntów, a także zapewnienie godziwego poziomu życia na obszarach wiejskich oraz pomoc w sukcesji i przechodzeniu na emeryturę. Wyzwania te uwzględniono w pięciu blokach strategicznych, z których każdy obejmuje kluczowe inicjatywy przewodnie i działania wspierające:

A. Dostęp do kredytów i finansowania

Dostęp do finansowania w dalszym ciągu stanowi poważne wyzwanie dla wszystkich rolników, w szczególności dla młodych i nowych rolników, ponieważ założenie lub

⁽²⁷⁾ Nie istnieje oficjalna definicja „sprawiedliwej ceny”, jednak racjonalnie można ją interpretować jako cenę uwzględniającą całkowite koszty zrównoważonej produkcji, zapewniającą producentom godziwe dochody i pozostającą w granicach przystępności dla konsumentów.

⁽²⁸⁾ [Dialog z młodzieżą na temat polityki rolnej](#).

⁽²⁹⁾ Proponowane zmiany w rozporządzeniu w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rolnych (WORR), które mają na celu wzmocnienie pozycji rolników w negocjacjach dotyczących umów, wspieranie współpracy i poprawę transmisji cen. Jednocześnie nowe przepisy dotyczące transgranicznego egzekwowania przepisów na mocy dyrektywy w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych mają na celu lepszą ochronę rolników. Uzupełnieniem tych działań są prace Unijnego Obserwatorium Łańcucha Rolno-Spożywczego (AFCO), które dostarczy danych na temat kształtowania cen, aby przyczynić się do podejmowania sprawiedliwszych decyzji dotyczących polityki.

⁽³⁰⁾ Dokument roboczy służb Komisji pt. „Konsultacje z zainteresowanymi stronami – sprawozdanie zbiorcze” towarzyszący niniejszej strategii.

przejęcie gospodarstwa wymaga znacznych nakładów początkowych, ale zwrot z inwestycji następuje dopiero po pewnym czasie, a zyski często są nierówne bądź niepewne. Wielu rolników rozpoczyna działalność z zadłużeniem, co utrudnia finansowanie nowych działań, wdrażanie zrównoważonych praktyk lub modernizację sprzętu. W 2023 r. wskaźnik zadłużenia młodych rolników wynosił ponad 20 % w porównaniu z 8 % w przypadku rolników w wieku powyżej 65 lat⁽³¹⁾, co wskazuje na większą presję finansową, z jaką mierzy się młodsze pokolenie.

W 2022 r. młodzi rolnicy w UE-27 borykali się z brakami w finansowaniu rzędu 14,1 mld EUR, która to kwota odpowiada za 22 % całkowitego niedoboru środków w sektorze i stanowi wzrost o 11 % od 2017 r.⁽³²⁾. Nowe badanie fi-compass przeprowadzone przez EBI⁽³³⁾ wskazuje na brak poprawy w kluczowych sektorach: sektor zbóż, nasion oleistych i roślin wysokobiałkowych boryka się z luką w wysokości 4,9 mld EUR; w przypadku sektora warzyw jest to 3,2 mld EUR; a w przypadku sektora krów mlecznych – 0,4 mld EUR. Ta powiększająca się luka uwypukla kluczową rolę młodych rolników w zaspokajaniu potrzeb inwestycyjnych sektora oraz pilną potrzebę zaradzenia ograniczeniom finansowym, z jakimi muszą się oni mierzyć.

Jedną z najpilniejszych kwestii stanowi ograniczony dostęp do produktów finansowych dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Młodzi rolnicy często **mają trudności z uzyskaniem kredytów i pożyczek długoterminowych**, zwłaszcza tych, których okres spłaty przekracza 12 lat, ze względu na brak zabezpieczenia lub historii kredytowej. Aby wyeliminować te bariery, należy opracować instrumenty finansowe, takie jak pożyczki i gwarancje, z uwzględnieniem ich szczególnej sytuacji. Instrumenty te mogą wspierać szeroki wachlarz inwestycji, od rozwoju działalności gospodarczej i przystosowania się do zmiany klimatu po cyfryzację i stopniowe nabywanie gospodarstw rolnych w drodze wykupu udziałów. Należy je również dostosować do specyfiki alternatywnych modeli biznesowych, takich jak spółdzielnie i przedsiębiorstwa społeczne. Podczas gdy partnerstwa publiczno-prywatne i zacieśnienie współpracy z Grupą Europejskiego Banku Inwestycyjnego (grupa EBI) i innymi instytucjami finansowymi mogą jeszcze bardziej ułatwić dostęp do finansowania, kontrgwarancje mogą być źródłem niewykorzystanego potencjału dla państw członkowskich pragnących wspierać odnowę pokoleń. Komisja we współpracy z grupą EBI rozważy formy wsparcia dla młodych i nowych rolników, w tym stosowanie systemów gwarancji i dopłat do oprocentowania.

Finansowanie ma zasadnicze znaczenie zwłaszcza w przypadku nabywania gruntów. Młodzi rolnicy muszą mieć możliwość korzystania z instrumentów współfinansowanych przez UE w celu zakupu gruntów rolnych bez konieczności spełnienia niepotrzebnie restrykcyjnych warunków. Dzięki temu mogliby skonsolidować prowadzoną działalność i dokonać inwestycji w długofalowe usprawnienia, w tym związane ze zdrowiem gleb, praktykami agroekologicznymi lub sekwestracją dwutlenku węgla. Dostęp do gruntów w dalszym ciągu stanowi jedną z najpoważniejszych przeszkód, a ułatwienie ich nabywania ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia długoterminowej rentowności.

Jednocześnie w celu poprawy wydajności, zwiększenia odporności i wsparcia zielonej transformacji konieczne są **inwestycje w innowacje i nowoczesne technologie**. Finansowanie musi wykraczać poza tradycyjne narzędzia, aby umożliwić młodym rolnikom

⁽³¹⁾ Dane FADN.

⁽³²⁾ Fi-compass, *Luka w finansowaniu sektora rolnego i rolno-spożywczego*, RTW, 2023 r.

⁽³³⁾ Są to wstępne wyniki badania przeprowadzonego przez fi-compass w 2025 r. w odniesieniu do trzech podsektorów, którego wyniki zostaną opublikowane niebawem na stronie internetowej fi-compass.

stosowanie nowych technik, cyfrowych narzędzi i zrównoważonych rozwiązań, które umożliwią im sprostanie wyzwaniom związanym ze zmianą klimatu i zmieniającym się popytem na rynku. Jest to szczególnie istotne w przypadku rolnictwa ekologicznego, ponieważ niższe plony mogą skutkować zwiększeniem ryzyka finansowego. W tym kontekście kluczowe znaczenie mają skuteczne instrumenty zarządzania ryzykiem, a nowe płatności przejściowe w wysokości 200 000 EUR w ramach przyszłej WPR, jeżeli zostaną przyjęte, mogą stanowić dobry przykład wspierania przechodzenia na gospodarkę ekologiczną; niemniej jednak sprostanie skali napotykanых wyzwań wymagać będzie większego zaangażowania zasobów.

Co więcej, zmiany regulacyjne utrudniają rolnikom dokonywanie długoterminowych inwestycji z pewnością co do ich efektów. Po zaciągnięciu pożyczki na podstawie obowiązujących przepisów muszą oni mierzyć się ze zmianami ustawodawstwa, zanim zdołają spłacić koszty dokonanych inwestycji, co skutkuje podważeniem pewności prawa i zmniejszeniem jego przewidywalności. Bardziej przewidywalny sektor rolno-spożywczy w 2040 r. stanowi zatem jeden z kluczowych celów w ramach wizji Komisji dla rolnictwa i żywności. Komisja zobowiązuje się do uwzględnienia wystarczających okresów przejściowych przy rozważaniu zmian regulacyjnych mających wpływ na gospodarstwa.

W tym kontekście WPR i finansowanie krajowe nadal zachowują istotne znaczenie. Pomoc na podejmowanie działalności w rolnictwie i ukierunkowane wsparcie inwestycyjne są nieodzowne, aby pomagać młodym rolnikom w rozpoczynaniu działalności gospodarczej, budowaniu odporności oraz zarządzaniu ryzykiem rynkowym i ryzykiem związanym z klimatem. Przejściowe kwoty ryczałtowe, takie jak te przewidziane w przyszłej WPR, mogą również odegrać cenną rolę we wspieraniu rolników na kluczowych wczesnych etapach dostosowywania się do tych wyzwań.

Proponowany EFK, wraz z filarem II programu „Horyzont Europa”, mógłby zaoferować rolnikom, w tym młodym i nowym rolnikom, możliwości finansowania pozwalające zwiększyć skalę prowadzonych przedsięwzięć i przezwyciężyć napotymane bariery strukturalne. Zgodnie z unijną strategią na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i scale-up⁽³⁴⁾ instrumenty te mobilizują środki, eliminują luki w finansowaniu wzrostu i wspierają przedsiębiorstwa typu start-up z sektora rolno-spożywczego na obszarach wiejskich. Młody rolnik, który założy przedsiębiorstwo typu start-up na obszarze wiejskim, mógłby dalej rozwijać swoją działalność dzięki dostępowi do tych narzędzi, w tym, w stosownych przypadkach, do Europejskiej Rady ds. Innowacji.

Dostosowane do potrzeb instrumenty finansowe i zintegrowane mechanizmy wsparcia ukierunkowane na łączenie finansowania publicznego i prywatnego będą nieodzowne, aby uwolnić potencjał następnego pokolenia i pobudzić zrównoważoną transformację rolnictwa w UE.

⁽³⁴⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unijna strategia UE na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i scale-up: Wybierz Europę na start i rozwój, COM(2025) 270 final.

Inicjatywy przewodnie

- *We wniosku dotyczącym przyszłej WPR potrojono maksymalny poziom wsparcia w ramach WPR (ekwiwalent dotacji brutto) na rozpoczynanie działalności przez młodych rolników, jeżeli wsparcie udzielane jest za pośrednictwem instrumentów finansowych (wzrost z kwoty 100 000 EUR do 300 000 EUR), co umożliwiło znaczne zwiększenie kwoty pożyczek na jeden projekt lub znaczne obniżenie wysokości odsetek do zapłaty.*
- *We wniosku przewidziano również zwiększenie poziomu wsparcia na inwestycje nawet do 85 % oraz możliwość ustalenia przez państwa członkowskie minimalnych poziomów wydatków lub wyższej stopy współfinansowania dla młodych rolników.*

Działania proponowane w ramach obecnej WPR i we wniosku dotyczącym WPR na lata 2028–2034		
Wsparcie na rzecz opracowywania instrumentów finansowych oraz podnoszenia świadomości	Zapewnienie pomocy technicznej przy opracowywaniu i wdrażaniu instrumentów finansowych dostosowanych do potrzeb młodych rolników. Obejmuje to coaching i wsparcie za pośrednictwem platform takich jak fi-compass, a także intensyfikację dostępnych działań na rzecz komunikacji oraz rozpowszechniania informacji w ramach sieci WPR, aby szerzyć wiedzę na temat możliwości finansowania.	II kw. 2026 r. i w ramach obecnej WPR
Dostęp do finansowania i lepsze zarządzanie ryzykiem w strategiach państw członkowskich oraz za pośrednictwem „pakietu startowego”	• Działania dotyczące dostępu młodych rolników do finansowania w ramach poszczególnych strategii odnowy pokoleń oraz rozważenie zastosowania dodatkowych środków, na przykład wyższych stawek dotacji lub dodatkowych punktów przyznawanych przy wyborze projektów grupom niedostatecznie reprezentowanym, ze szczególnym uwzględnieniem młodych kobiet zajmujących się rolnictwem. • Zapewnienie funduszu pożyczkowego i gwarancyjnego z przeznaczeniem dla młodych rolników, w tym instrumentów o obniżonych stopach procentowych, niższych wymogach dotyczących zabezpieczeń i okresów karencji oraz o dłuższych okresach spłaty, w ramach krajowych pul środków finansowych państw członkowskich i za pośrednictwem narzędzi w ramach „pakietu startowego”, w tym na rzecz rolnictwa ekologicznego. •	Nowa WPR – od 2028 r.
Biznesplany	• Usługi doradcze mające na celu wspieranie młodych rolników i nowych podmiotów w opracowywaniu i aktualizowaniu biznesplanów, przy jednoczesnym wzmocnieniu powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi.	Od IV kw. 2025 r.
Działania proponowane w ramach innych polityk UE		
Specjalne pule pożyczek EBI	Promowanie i monitorowanie puli pożyczek EBI na rzecz rolnictwa i biogospodarki, w tym finansowania przeznaczonego dla młodych rolników. Zapewnienie przejrzystości i sprawozdawczości w zakresie konkretnych wydatków przynoszących korzyści tej grupie podmiotów. Zachęcanie EBI do zwiększenia finansowania na własne ryzyko, oprócz korzystania z gwarancji UE. Rozważenie form wsparcia dla młodych i nowych rolników, w tym systemów gwarancji i dopłat do oprocentowania.	2025–2027 i w kolejnych latach / Nowa strategia UE dotycząca biogospodarki

Wsparcie w ramach odpowiednich instrumentów we współpracy z grupą EBI oraz innych instrumentów partnerów wykonawczych	Ułatwienie młodym rolnikom dostępu do finansowania dzięki odpowiednim instrumentom, w szczególności produktom gwarancyjnym i kapitałowym opracowanym we współpracy z EFI, EBI lub innymi partnerami wykonawczymi, aby umożliwić zakup gospodarstw rolnych i zwiększyć skalę innowacyjnych technologii.	2025–2027 i w kolejnych latach / Nowa strategia UE dotycząca biogospodarki
Dobrowolne działania na szczeblu państw członkowskich		
Poprawa dostępu do kredytów za pośrednictwem banków prorozwojowych	Nawiązanie partnerstwa z krajowymi bankami prorozwojowymi w celu opracowania systemów służących poprawie dostępu rolników do kredytów.	Od IV kw. 2025 r.

B. Dostęp do wiedzy i umiejętności

Dostosowane do potrzeb szkolenia i umiejętności służące zakładaniu i utrzymywaniu rentownych gospodarstw rolnych są kluczowymi czynnikami, dzięki którym młodzi rolnicy mogą odnieść sukces. Trudności pojawiają się już na etapie przygotowań do założenia gospodarstwa, w odniesieniu do spełnienia wymogów złożonych ram prawnych i finansowych oraz podczas opracowywania biznesplanów łączących rentowność ze zrównoważonym rozwojem środowiskowym i społecznym. Istnienie zorganizowanych systemów wsparcia zapewniających szkolenia, doradztwo i mentoring przed założeniem gospodarstwa, w trakcie tego procesu i po jego zakończeniu zmniejsza ryzyko niepowodzenia. Wyzwania związane z transferem umiejętności przy przejmowaniu lub dostosowywaniu ról w istniejących gospodarstwach rodzinnych różnią się od wyzwań, z którymi mierzy się pierwsze pokolenie rolników.

Oprócz planowania i rozwoju działalności gospodarczej szkoły rolnicze oraz usługi w zakresie doradztwa muszą uwzględniać zagadnienia związane z pojawiającymi się wyzwaniami i możliwościami, w tym w odniesieniu do zmiany klimatu, utraty bioróżnorodności, cyfryzacji, integracji energii ze źródeł odnawialnych lub inteligentnych praktyk rolniczych w oparciu o europejskie systemy kosmiczne, takie jak Copernicus i Galileo. Jak podkreślono w strategii UE na rzecz wiedzy finansowej⁽³⁵⁾, istotne znaczenie ma również wiedza finansowa, ponieważ dzięki niej młodzi rolnicy mogą skutecznie zarządzać inwestycjami, należnościami i ryzykiem oraz podejmować świadome decyzje sprzyjające długoterminowej rentowności. Zapewnienie młodym i nowym rolnikom odpowiednich umiejętności i narzędzi, aby mogli oni wdrażać praktyki agroekologiczne, łączyć cyfryzację z (niedostateczną) siłą roboczą oraz przyczyniać się do zwiększania wartości np. poprzez przedsięwzięcia z zakresu biogospodarki, ma zasadnicze znaczenie dla zrównoważonej transformacji sektora. Możliwości uczenia się przez całe życie, formaty szkoleń w niepełnym wymiarze godzin, wymiana informacji i narzędzia cyfrowe są nieodzowne do zapewnienia dostępności wiedzy i umiejętności. Co więcej, ukierunkowane wysiłki na rzecz włączenia rolników prowadzących działalność rolniczą w niepełnym wymiarze godzin, pracowników gospodarstw, kobiet i grup znajdujących się w trudnej

⁽³⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie strategii UE na rzecz wiedzy finansowej.

sytuacji są niezwykle istotne dla sprzyjania włączeniu społecznemu i zwiększania możliwości.

Dostępne platformy współpracy, które zachęcają do dzielenia się wiedzą, sprzętem i usługami, pomagają obniżyć koszty, wzmacniać odporność społeczności i wspierać innowacje. W obecnych WRF partnerstwo w sektorze rolno-spożywczym w ramach paktu na rzecz umiejętności⁽³⁶⁾ wspiera zainteresowane strony w podnoszeniu i zmianie kwalifikacji na potrzeby transformacji ekologicznej i cyfrowej, a także oferuje wiedzę, doradztwo na temat finansowania i możliwości współpracy. Centra doskonałości zawodowej wspierane w ramach programu Erasmus+ zajmują się również wyzwaniami związanymi z umiejętnościami w rolnictwie. W perspektywie kolejnych WRF należy zapewnić dalsze wsparcie i dostosowanie działań poprzez inicjatywy takie jak europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EPI-AGRI) oraz dostosowane instrumenty w ramach WPR, aby młodzi rolnicy i nowe podmioty mogli w większym stopniu uczestniczyć we wspólnym przyjmowaniu i opracowywaniu rozwiązań.

Program „Horyzont Europa” obejmuje obecnie specjalny klaster 6 dotyczący rolnictwa i biogospodarki, który stwarza nowe możliwości łączenia wsparcia w ramach WPR i EFK z zaawansowanymi badaniami naukowymi i innowacjami oraz zapewnia młodym rolnikom możliwość bezpośredniego korzystania z rozwiązań finansowanych przez UE. Aby młodzi rolnicy i nowe podmioty mogli w większym stopniu uczestniczyć we wspólnym przyjmowaniu i opracowywaniu rozwiązań, należy ułatwić dostęp do tej wiedzy przy jednoczesnym prowadzeniu inicjatyw takich jak europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EPI-AGRI) oraz wykorzystywaniu dostosowanych instrumentów WPR.

Wielu rolników posiada również lasy, zatem dostęp do specjalistycznych szkoleń w dziedzinie leśnictwa, w tym zasad bezpieczeństwa pracy, ma kluczowe znaczenie dla umożliwienia właściwej gospodarki leśnej, budowania odporności obszarów wiejskich i zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach przygranicznych.

⁽³⁶⁾ [Pakt na rzecz umiejętności – sektor rolno-spożywczy](#).

Inicjatywy przewodnie

- **Program „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców (EYE)** jest skutecznym narzędziem wspierającym odnowę pokoleń w rolnictwie. Jest on przeznaczony dla przedsiębiorców i umożliwia nowym i młodym rolnikom zdobycie niezbędnych umiejętności biznesowych, zyskanie pewności siebie i utworzenie sieci kontaktów dzięki współpracy z doświadczonymi przedsiębiorcami w ponad 40 krajach. Komisja pragnie go spopularyzować na obszarach wiejskich, aby więcej młodych i nowych rolników mogło skorzystać ze wsparcia.
- **Platforma „Kobiety w rolnictwie”**: jej celem będzie przyciągnięcie większej liczby kobiet do rolnictwa, promowanie równych szans, wymiana doświadczeń i mentoring, przy jednoczesnym uznaniu kluczowej roli kobiet dla przyszłości rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.
- **„Rolnicy przyszłości” – pakiet najlepszych praktyk dla wszystkich szkół rolniczych w UE**
Pakiet zapewni osobom uczącym się jasne i praktyczne przykłady podejść związanych z nowoczesnym rolnictwem, takie jak dywersyfikacja, narzędzia cyfrowe, zrównoważony rozwój i współpraca w ramach nowych modeli biznesowych. Przykłady te pokazują, że nowoczesne rolnictwo jest innowacyjne i powiązane z gospodarką w szerszym ujęciu. Uwzględnienie ich w kształceniu pomaga osobom uczącym się postrzegać rolnictwo jako dynamiczną i przyszłościową ścieżkę kariery.

Działania zaproponowane w WPR na lata 2028–2034		
Rozwijanie AKIS i usług doradczych na rzecz współpracy międzypokoleniowej	Włączenie do systemu wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS) szkoleń dostosowanych do potrzeb młodych rolników, aby wspierać odnowę pokoleń. Młodzi rolnicy korzystają z mentoringu zarówno przed założeniem gospodarstwa, jak i po rozpoczęciu działalności, w odniesieniu do takich aspektów jak dostęp do gruntów, planowanie biznesowe, kwestie techniczne, prawne i związane ze zrównoważonym rozwojem, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych rozwiązań.	Nowa WPR – od 2028 r.
Działania proponowane w ramach innych polityk UE		
Badania naukowe i innowacje ukierunkowane na potrzeby młodszych pokoleń	Wykorzystanie finansowania z programu „Horyzont Europa” do wspierania odnowy pokoleń w sektorze poprzez zapewnianie badań naukowych i innowacji dostosowanych do potrzeb młodych pokoleń, angażowanie młodych rolników w proces innowacji oraz wspieranie powiązanych usług doradczych.	Program prac „Horyzont Europa” na 2027 r.
Dobrowolne działania na szczeblu państw członkowskich		Na zasadzie dobrowolności
Innowacje w zakresie umiejętności rolniczych	Wykorzystanie inteligentnej specjalizacji, platformy talentów i partnerstwa na rzecz umiejętności w sektorze rolno-spożywczym w ramach paktu na rzecz umiejętności, aby napędzać innowacje, pobudzić nabywanie nowych kwalifikacji zawodowych i sprzyjać zatrzymywaniu talentów na obszarach wiejskich. Regiony powinny priorytetowo traktować rolnictwo i odnowę pokoleń w strategiach inteligentnej specjalizacji. Platforma talentów może przyciągać młodych ludzi dzięki dostosowanemu do potrzeb kształceniu i mobilności, natomiast podmioty w sektorze rolno-spożywczym powinny zaangażować się w pakt, aby wspólnie opracowywać szkolenia i podnosić kwalifikacje młodych rolników oraz nowych podmiotów w dziedzinie innowacyjnych technologii. Centra doskonałości zawodowej działające przy wsparciu w ramach programu Erasmus+ wspierają ponadnarodowe sieci ukierunkowane na eliminowanie	Od IV kw. 2025 r.

	wyzwań związanych z umiejętnościami na poziomie sektorowym oraz o charakterze przekrojowym.	
Elastyczne i zmodernizowane kształcenie i szkolenia w dziedzinie rolnictwa	Dostosowanie programów nauczania oraz oferowanie elastycznych i dostępnych formatów za pomocą nowych lub istniejących narzędzi cyfrowych, aby zaspokoić potrzeby w zakresie prowadzenia działalności rolniczej w niepełnym wymiarze godzin i sprostać nowym wyzwaniom, w tym związanym z dywersyfikacją i realizacją strategii dochodowych.	Od IV kw. 2025 r.
Wspieranie organizacji młodych rolników	Ukierunkowanie finansowania i programów wspierających organizacje młodych rolników, zapewniając uwzględnienie ich opinii.	Od IV kw. 2025 r.
Wykorzystanie inicjatywy ALMA jako środka wspierającego odkrywanie i zwiększanie atrakcyjności rolnictwa wśród młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nie szkolącej się (NEET)	ALMA (z ang.: Aim, Learn, Master, Achieve – mierz wysoko, ucz się, osiągać biegłość, realizuj cele) to unijna inicjatywa na rzecz włączenia społecznego, która pomaga młodzieży NEET w ponownej integracji społecznej poprzez budowanie umiejętności miękkich i zapewnianie wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb. Choć inicjatywa nie ogranicza się do jednego sektora, wymiany w rolnictwie mogą zwiększyć świadomość jego atrakcyjności. Zaangażowanie rolników w przyjmowanie uczestników na zagraniczne praktyki może przyczynić się do rozwoju umiejętności i zachęcić młodych ludzi do rozważenia pracy w zawodach rolniczych. Włączenie tego podejścia do krajowych AKIS może przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia oraz wzmocnienia odnowy pokoleń na obszarach wiejskich.	Od IV kw. 2025 r.
Dobrowolne działania dla zainteresowanych stron		Na zasadzie dobrowolności
Działania związane ze wzajemnym uczeniem się adresowane do młodych i nowych rolników	Organizacje młodych rolników, spółdzielnie i partnerzy powinni zapewniać mentoring, szkolenia i możliwości wzajemnego uczenia się, które pozwolą młodym i nowym rolnikom doskonalić umiejętności biznesowe i przywódcze.	Od 2026 r.

C. Dostęp do gruntów

Przekazywanie gruntów stanowi zasadniczy element odnowy pokoleń. Wyzwanie to ilustruje brak równowagi pod względem własności gruntów: podczas gdy większość starszych rolników posiada grunty na własność, dla młodszych pokoleń często jedyną możliwością jest dzierżawa – 15 mln hektarów gruntów jest objętych dzierżawą w porównaniu z 10 mln hektarów, którymi zarządzają ich właściciele. Dzierżawa stanowi bardziej przystępne rozwiązanie dla wielu nowych podmiotów, chociaż dzierżawa krótkoterminowa może ograniczać ich zdolność do inwestowania i planowania w perspektywie długoterminowej.

W niektórych państwach członkowskich istnieją szczególne systemy administracyjne i przepisy ułatwiające przekazywanie gospodarstw rolnych, jednak wczesna sukcesja często stanowi wyzwanie; czynniki administracyjne i finansowe zniechęcają rolników do przekazywania gospodarstw przed przejściem na emeryturę. **Bardziej uproszczone zasady**

i ukierunkowane zachęty mogłyby uatrakcyjnić wcześniejsze przekazywanie gospodarstw.

Przekazanie gospodarstwa rolnego po śmierci rolnika jest często utrudnione ze względu na istnienie skomplikowanych ram prawnych i wysokich obciążeń podatkowych. Nawet jeśli istnieje ulga podatkowa lub uproszczona ścieżka sukcesji, tradycyjne praktyki w niektórych regionach prowadzą do rozdrobnienia, co utrudnia konsolidację rentownych jednostek rolniczych. Państwa członkowskie powinny wyeliminować te bariery, aby ułatwić skuteczniejsze przekazywanie gruntów rolnikom. Komisja uwzględni zatem istotne aspekty gospodarcze i społeczne związane z odnową pokoleń w procesie europejskiego semestru, aby zapewnić dostosowanie polityk krajowych do celów UE oraz wprowadzenie odpowiednich reform.

Dla osób niemających dostępu do dziedziczonych gruntów zakup stanowi główną, a jednocześnie najtrudniejszą drogę do rozpoczęcia działalności rolniczej. Ceny gruntów wynoszą średnio 11 791 EUR za hektar w całej UE, ale w niektórych regionach przekraczają 280 000 EUR. W związku z ograniczonym dostępem do kredytów, warunkami spłaty stanowiącymi znaczne obciążenie i często niewielkim i nierównym zwrotem z inwestycji młodzi rolnicy napotykają poważne bariery wejścia na rynek. Państwa członkowskie mogą je łagodzić za pomocą przystępnych cenowo programów pożyczkowych, praw pierwokupu dla młodych rolników (które nie dyskryminują ze względu na przynależność państwową) oraz specjalnych mechanizmów kojarzenia rolników przechodzących na emeryturę lub właścicieli gruntów z przyszłymi rolnikami. Jednocześnie państwa członkowskie muszą przeciwdziałać spekulacyjnym przejęciom i masowemu wykupowi gruntów rolnych, aby grunty te pozostawały dostępne na potrzeby rolnictwa⁽³⁷⁾.

Bardziej przystępną opcję może stanowić dzierżawa. Prawie połowa gruntów rolnych w UE jest przedmiotem dzierżawy, ale rozwiązania krótkoterminowe stawiają nowe podmioty w niepewnej sytuacji. Umowy długoterminowe, zapewniające lepszą ochronę interesów młodych rolników, a także priorytetowe traktowanie tych rolników przy przyznawaniu gruntów gminnych lub publicznych, pozwoliłyby poprawić stabilność i zwiększyć zaufanie.

Pojawiają się również alternatywne modele, od banków gruntów i wspólnotowego powiernictwa gruntów po inkubatory gospodarstw rolnych. Aby modele te stały się rentowne na dużą skalę, należy zapewnić sprzyjające ramy prawne oraz wsparcie na szczeblu regionalnym. Jednocześnie konkurencja o grunty o innym przeznaczeniu zmniejsza dostępność gruntów rolnych i zawyża ceny gruntów ze szkodą dla rolnictwa. Przejmowanie gruntów zmniejsza dostępność gruntów rolnych. Nieustanne przekształcanie gruntów rolnych na potrzeby zastosowań miejskich i przemysłowych prowadzi do zawyżenia cen i ograniczenia dostępu do tych gruntów dla młodych rolników. Państwa członkowskie powinny dostosować swoje działania do celu UE, jakim jest „zerowy poziom przejmowania gruntów w ujęciu netto do 2050 r.”⁽³⁸⁾ poprzez wzmocnienie ochrony gruntów rolnych w ramach gospodarowania gruntami.

⁽³⁷⁾ Komitet ds. Światowego Bezpieczeństwa Żywnościowego (2012), *„Dobrowolne wytyczne w sprawie odpowiedzialnego zarządzania tytułami prawnymi do gruntów, łowisk i lasów w kontekście krajowego bezpieczeństwa żywnościowego”*, FAO, Rzym.

⁽³⁸⁾ Komisja Europejska (2011), „Plan działania na rzecz zasobooszczędnej Europy”, COM(2011) 571 Bruksela, w którym określono cel, jakim jest zerowy poziom netto przejmowania gruntów do 2050 r.; potwierdzony przez Komisję Europejską w „Strategii UE na rzecz ochrony gleb 2030”, COM(2021) 699, Bruksela, 2021 r.

Polityka dotycząca gruntów w całej UE zyskałaby na skuteczności dzięki zacieśnieniu współpracy i zwiększeniu wymiany danych między państwami członkowskimi. W tym celu Komisja opracowuje podstawę analityczną dla **unijnego obserwatorium obszarów rolnych**, które ma stanowić forum dyskusji, aby pomóc w eliminowaniu luk informacyjnych i zwiększaniu przejrzystości w odniesieniu do transakcji dotyczących gruntów, cen, zmian sposobu użytkowania i tendencji rynkowych. Obserwatorium zapewni państwom członkowskim dowody i narzędzia do opracowywania sprawiedliwszych i skuteczniejszych środków dostosowanych do kontekstu krajowego, które przyczyniają się do realizacji wspólnych celów UE, w tym w zakresie odnowy pokoleń.

Inicjatywy przewodnie

- *Działalność **unijnego obserwatorium obszarów rolnych**, aby zwiększyć przejrzystość gruntów, ułatwić rolnikom dostęp do dostępnych gruntów, wspierać sukcesję w gospodarstwach rolnych, kształtować politykę i zapobiegać spekulacji gruntami, co ułatwi nowym podmiotom rozpoczęcie działalności rolniczej.*
- *Krajowe **strategie polityczne dotyczące gruntów**, mające na celu usunięcie barier utrudniających dostęp, zapobieganie spekulacyjnym przejęciom, a także dostosowanie do celów UE w zakresie odnowy pokoleń, które mają być objęte europejskim semestrem lub wchodzić w jego zakres.*

Działania proponowane w ramach innych polityk UE		
Ocena rynku gruntów pod kątem odnowy pokoleń	Przeprowadzenie dwóch powiązanych ze sobą badań, aby lepiej zrozumieć bariery związane z gruntami utrudniające odnowę pokoleń w rolnictwie, w celu: 1. zbadania finansjalizacji gruntów rolnych oraz jej skutków społeczno-gospodarczych i wpływu na środowisko oraz 2. analizy zmian cen gruntów rolnych w odniesieniu do czynników rolno-środowiskowych i społecznych.	Do IV kw. 2026 r.
Dobrowolne działania na szczeblu państw członkowskich		
Usługi w zakresie obrotu gruntami	Wspieranie poufnych programów obrotu gruntami, łączących właścicieli gruntów z nowymi podmiotami za pomocą dzierżawy, partnerstw, współużytkowania gospodarstwa rolnego i narzędzi służących pośrednictwu w obrocie gruntami. Zachęcanie do tworzenia ram prawnych zapewniających dzierżawę długoterminową i promujących stabilność dzierżawy, aby umożliwić młodym rolnikom stopniowe przejmowanie gospodarstw rolnych i dokonywanie inwestycji w ich zakresie. W oparciu o inicjatywy państw członkowskich unijna sieć połączyłaby platformy krajowe.	Od IV kw. 2025 r.
Alternatywne modele własności i przenoszenia własności przedsiębiorstw	Wspieranie międzypokoleniowego i kierowanego przez pracownika przenoszenia własności, w tym wykupu przez pracowników polegającego na nabyciu udziałów w gospodarstwach rolnych przez osoby, które w nich pracują, a także modeli spółdzielczego gospodarowania gruntami. Priorytetowe traktowanie wsparcia dla modeli umożliwiających stopniowe lub zbiorowe przekazywanie własności.	Od IV kw. 2025 r.
Banki gruntów i ponowne użycie ziemi leżącej odłogiem	Wspieranie publicznych banków gruntów w zarządzaniu rozdrobnionymi lub leżącymi odłogiem gruntami oraz ich przekształcaniu, aby ułatwić dostęp do nich młodym rolnikom i nowym podmiotom. W stosownych przypadkach zachęcanie do stosowania mechanizmów dzierżawy opartej na współpracy.	Od IV kw. 2025 r.

Zaangażowanie instytucji finansowych będących własnością państwa	Zachęcanie instytucji finansowych do wspierania dostępu do gruntów rolnych i ich rozwoju poprzez oferowanie produktów finansowych, takich jak pożyczki na zakup, gwarancje kredytowe i dopłaty do oprocentowania do pożyczek na scalanie i poprawę jakości gruntów, pomaganie młodym rolnikom w przezwyciężaniu barier finansowych i poprawie rentowności gospodarstw rolnych.	Od IV kw. 2025 r.
Niższe koszty transakcji dotyczących gruntów dla małych gospodarstw rolnych	Wspieranie reform i dotacji mających na celu zmniejszenie wysokich kosztów wpisu do księgi wieczystej i kosztów transakcji, które stanowią poważną barierę dla młodych rolników. Aby ograniczyć spekulacje, nie utrudniając jednocześnie wejścia na rynek nowym podmiotom, należy rozważyć zwolnienie z opłat małych gospodarstw rolnych lub obniżenie ich wysokości dla tych gospodarstw, np. poprzez ustanowienie progów lub ustalenie kosztów na poziomie proporcjonalnym do powierzchni gruntów.	Od IV kw. 2025 r.

D. Odporność, godziwe warunki życia i dostęp do nowych możliwości zarobkowych

Odnowa pokoleń w rolnictwie zależy nie tylko od dostępu do gruntów, umiejętności lub finansowania, ale również od ogólnych możliwości gospodarczych w rolnictwie i atrakcyjności życia na obszarach wiejskich. Wielu młodych ludzi waha się pozostać na obszarach rolniczych i wiejskich lub powrócić do nich, jeżeli możliwości zarobkowe, usługi i jakość życia odbiegają tam od standardów miejskich. WPR odgrywa zasadniczą rolę w zapewnianiu rentowności i atrakcyjności rolnictwa i innych rodzajów działalności prowadzonej na obszarach wiejskich UE, w uzupełnieniu polityki spójności i innych polityk UE. Obserwatorium obszarów wiejskich⁽³⁹⁾ dostarcza aktualnych danych i analiz dotyczących warunków na obszarach wiejskich, odporności i jakości życia, przyczyniając się do kształtowania polityki opartej na dowodach.

Co więcej, zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych, poprawa dostępu do opieki zdrowotnej, opieki nad dziećmi, opieki nad osobami starszymi, transportu, mieszkalnictwa, lokalnej infrastruktury, kształcenia i szkolenia, możliwości zatrudnienia (dla osób młodych i członków rodzin rolników) oraz wsparcia społecznego, zapewnianego w elastycznych i dostępnych formatach i rozwijanego za pomocą narzędzi cyfrowych i sieci społeczności, ma zasadnicze znaczenie dla pogodzenia rolnictwa z życiem rodzinnym oraz dla przeciwdziałania izolacji i depopulacji.

Przykłady usług wspierających rolników na obszarach wiejskich

- **Austria – spółdzielnie opieki nad dziećmi na obszarach wiejskich:** wspólnotowe inicjatywy na rzecz opieki nad dziećmi, które umożliwiają rodzinom prowadzącym gospodarstwa rolne godzenie obowiązków rodzinnych i zawodowych.
- **Finlandia – mobilne jednostki opieki zdrowotnej i usług społecznych:** zapewnienie niezbędnych usług w zakresie zdrowia i wsparcia społecznego bezpośrednio na oddalonych obszarach wiejskich, poprawa jakości życia i zmniejszenie presji na rolnicze gospodarstwa domowe.

Decydującą rolę w tym kontekście może również odegrać wzmocnienie ochrony socjalnej i usług społecznych dostosowanych do potrzeb rolników. Stabilne dochody, zabezpieczenie

⁽³⁹⁾ Unijne obserwatorium obszarów wiejskich, rural-vision.europa.eu.

zdrowotne (w tym opieka w zakresie zdrowia psychicznego i opieka długoterminowa), urlopy rodzicielskie i opiekuńcze oraz odpowiednie emerytury zapewniają nowym podmiotom bezpieczeństwo potrzebne do podejmowania ryzyka i budowania kariery w rolnictwie. Systemy sprzyjające włączeniu społecznemu, które wspierają, łączą i przyciągają wszystkich rolników, w tym rolników pracujących w niepełnym wymiarze godzin, kobiety i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, oraz przeciwdziałają problemom w zakresie zdrowia psychicznego na obszarach wiejskich, zwiększają sprawiedliwość i odporność we wszystkich społecznościach wiejskich.

Jednocześnie **dywersyfikacja gospodarcza ma kluczowe znaczenie dla odporności**. Młodzi rolnicy potrafiący łączyć tradycyjne rolnictwo z praktykami przyjaznymi klimatowi, nowymi przedsięwzięciami w zakresie biogospodarki i łańcuchami wartości, agroturystyką, produkcją energii ze źródeł odnawialnych lub cyfryzacją zyskują większą konkurencyjność i długoterminową rentowność. Lokalne systemy żywnościowe, od krótkich łańcuchów dostaw po rolnictwo wspierane przez społeczność lokalną, zwiększają stabilność dochodów i wzmacniają więzi społeczne, a jednocześnie skracają dystans między konsumentami a spożywaną przez nich żywnością. Możliwości finansowania instalacji energii odnawialnej w gospodarstwach mogą ponadto zmniejszyć bariery związane z początkowymi nakładami inwestycyjnymi oraz skutkować zmniejszeniem kosztów w perspektywie długoterminowej i zyskaniem potencjalnych źródeł dochodów, zwiększając zarówno rentowność gospodarstw, jak i odporność energetyczną obszarów wiejskich.

Jednym z utrzymujących się wyzwań jest sposób postrzegania rolnictwa: praca w tym sektorze często nadal jest postrzegana jako uciążliwa i przestarzała. Zmiana tego wizerunku poprzez prezentowanie innowacji, zrównoważonego rozwoju i dostępnego wsparcia będzie miała kluczowe znaczenie dla przyciągnięcia nowych pokoleń. Wykorzystanie nowych kanałów komunikacji i mediów społecznościowych pozwoliłoby dotrzeć do młodszych odbiorców i zaangażować ich, a także zachęcić do rozważenia rolnictwa jako ścieżki kariery, która umożliwi elastyczność, wysoką jakość życia w bliskim kontakcie z przyrodą i wnoszenie znaczącego wkładu w społeczeństwo.

Łącznie środki te mogą kształtować bardziej dynamiczne, zróżnicowane i odporne obszary wiejskie jako miejsca, w których młodzi ludzie chcą żyć, pracować i inwestować w swoją przyszłość. Stanowi to zasadniczy element trwałej odnowy pokoleń w europejskim rolnictwie.

Inicjatywy przewodnie

- ***W ramach nowego wniosku dotyczącego WPR usługi zastępowania rolników w gospodarstwach*** miałyby obejmować wsparcie umożliwiające rolnikom przerwanie pracy z powodu choroby, urazu, w celu wypełniania obowiązków rodzicielskich, sprawowania opieki, w tym nad starszymi rolnikami, wypoczynku lub odbycia szkoleń. Finansowanie powinno obejmować ustanowienie usług w zakresie zastępstw i wynagrodzeń dla pracowników zastępujących rolników w przypadku krótkotrwałych nieobecności.
- ***Ambasadorzy młodzieży wiejskiej*** Komisja Europejska uruchomi program ambasadorów młodzieży wiejskiej. W jego ramach przewiduje się wybór i wsparcie młodych osób, które będą propagować rolnictwo i życie na obszarach wiejskich oraz aktywnie uczestniczyć w dyskusjach na temat polityki. W drodze działań informacyjnych, narracji i partnerskiego zaangażowania ambasadorzy przyczynią się do zmiany poglądów społeczeństwa, posłużą jako źródło inspiracji zachęcające młodych ludzi do większego zainteresowania się rolnictwem oraz pomogą poprawić ogólny wizerunek rolnictwa i obszarów wiejskich w całej Europie.

Działania proponowane w ramach obecnej WPR i we wniosku dotyczącym WPR na lata 2028–2034		
Inwestycje w transformację energetyczną i klimatyczną	Wspieranie projektów dotyczących energii odnawialnej realizowanych w gospodarstwach i inwestycji w przystosowanie się do zmiany klimatu, aby zwiększyć odporność młodych rolników na ryzyko związane z klimatem.	Obecne i nowe plany WPR
Strategie, infrastruktura i dywersyfikacja działalności na obszarach wiejskich	Promowanie zintegrowanego podejścia do obszarów wiejskich w planach partnerstwa krajowego i regionalnego oraz przy programowaniu zintegrowanych instrumentów rozwoju terytorialnego, zapewniając finansowanie dostępnej infrastruktury i usług na obszarach wiejskich, zwłaszcza na obszarach oddalonych, takich jak regiony najbardziej oddalone UE, w tym w odniesieniu do łączności i transportu, aby poprawić warunki życia na obszarach wiejskich.	Obecna WPR w odniesieniu do inwestycji w infrastrukturę, nowa WPR, plany PKR – od 2028 r.
LEADER/CLLD	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (rozwój lokalny kierowany przez społeczność), promowanie zaangażowania młodzieży i kobiet oraz ograniczanie izolacji na obszarach wiejskich.	Obecna WPR i Fundusz PKR
Działania proponowane w ramach innych polityk UE		
Skoordynowane działania na rzecz obszarów wiejskich na szczeblu UE	Promowanie działań wspierających atrakcyjność obszarów wiejskich w kilku dziedzinach polityki, w tym w zakresie kształcenia i szkolenia, społeczności energetycznych, łączności, biogospodarki i zaangażowania młodzieży, za pośrednictwem zaktualizowanego planu działania UE na rzecz obszarów wiejskich. Wzmoczenie wysiłków na rzecz lepszego uwzględniania opinii społeczności wiejskich, tworzenia sieci kontaktów i koordynacji działań na rzecz obszarów wiejskich za pośrednictwem paktu na rzecz obszarów wiejskich w latach 2026 i 2027.	I kw. 2026 r.
Promowanie rolnictwa społecznego⁽⁴⁰⁾	Zachęcanie do wolontariatu w gospodarstwach społecznych poprzez zaangażowanie Europejskiego Korpusu Solidarności, przy jednoczesnym wspieraniu państw członkowskich w opracowywaniu inicjatyw na rzecz młodych rolników świadczących dostępne usługi społeczne i opiekuńcze na obszarach wiejskich.	IV kw. 2026 r.
Techniki węglochłonne, rynki i odporność	Rozporządzenie UE w sprawie pochłaniania dwutlenku węgla i technik węglochłonnych (CRCF) umożliwia dobrowolne łączenie rolników, leśników i zarządców gruntów z rynkami uprawnień do emisji dwutlenku węgla, zapewnia im dodatkowe źródło dochodów oraz poprawia konkurencyjność i odporność ich gospodarstw.	Od IV kw. 2025 r.
Dobrowolne działania na szczeblu państw członkowskich		Na zasadzie dobrowolności
Lokalna wartość dodana w systemach żywnościowych	Wspieranie lokalnych i regionalnych strategii żywnościowych i innowacyjnych strategii związanych z żywnością, promowanie sprzedaży bezpośredniej na rynkach lokalnych i w gospodarstwach oraz poprawa powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi, pomaganie młodym i nowym rolnikom w dostępie do możliwości oraz zachęcanie do	Od IV kw. 2025 r.

⁽⁴⁰⁾ Termin „rolnictwo społeczne” odnosi się do wykorzystywania działalności rolniczej do świadczenia usług zdrowotnych, społecznych lub edukacyjnych na rzecz grup znajdujących się w trudnej sytuacji, przy jednoczesnym zróżnicowaniu działalności rolniczej i przyczynianiu się do rozwoju obszarów wiejskich.

	prowadzenia działalności rolniczej, przetwórstwa i sprzedaży detalicznej na poziomie społeczności lokalnych.	
--	--	--

E. Sukcesja i przejście na emeryturę

Systemy emerytalne i planowanie sukcesji mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia odnowy pokoleń w rolnictwie. Starszym rolnikom pragnącym przejść na emeryturę należy zagwarantować możliwości i środki, aby odbyło się to w sposób godny i zapewniający bezpieczeństwo finansowe. W całej UE wielu starszych rolników opóźnia przejście na emeryturę ze względu na niewystarczający zakres świadczeń emerytalnych i brak realnych alternatyw wobec dochodu uzyskiwanego z rolnictwa. Ta niepewność finansowa często zniechęca do przekazywania gruntów lub rezygnowania z aktywności zawodowej, co zmniejsza mobilność gruntów i uniemożliwia młodym rolnikom wejście na rynek i podjęcie działalności w sektorze.

W tym kontekście WPR często pełni pewną rolę społeczną. Dla wielu starszych rolników, którzy nie posiadają odpowiednich uprawnień emerytalno-rentowych, płatności w ramach WPR stanowią jedyne źródło dochodu, a tym samym stają się dla nich zabezpieczeniem. Wskazuje to na konieczność wprowadzenia uzupełniających środków krajowych, aby poprawić ochronę socjalną oraz możliwości przejścia na emeryturę w sposób zapewniający rolnikom odpowiednie zabezpieczenie.

Planowanie sukcesji jest równie istotne, jednak nadal stanowi znaczną przeszkodę. Bez wsparcia prawnego i doradczego przekazywanie gospodarstw rolnych może następować z opóźnieniem lub przebiegać w niewłaściwy sposób, prowadząc do konfliktów i niepewności. Wczesne planowanie ma kluczowe znaczenie dla długoterminowej rentowności sektora rolnictwa, a jednocześnie umożliwia starszym pokoleniom stopniowe rezygnowanie z aktywności lub dalsze zaangażowanie w działalność, jeśli tego chcą, i przekazywanie obowiązków w sposób uporządkowany, z poszanowaniem ich roli i doświadczenia.

W ramach europejskiego semestru krajowe polityki dotyczące emerytur i ochrony socjalnej nadal będą monitorowane pod kątem skuteczności w przyczynianiu się do osiągnięcia odpowiednich świadczeń emerytalnych i zyskania dostępu do ochrony socjalnej dla różnych grup zawodowych, w tym rolników.

Przykłady systemów emerytalnych wspierających odnowę pokoleń

- **Niemcy** – niemiecki Rolniczy Bank Emerytalny wspiera dziedziczenie gospodarstw rolnych, zapewniając dochody emerytalne i ubezpieczenie społeczne rolnikom przechodzącym na emeryturę.
- **Francja** – dostosowane do potrzeb systemy emerytalne zapewniają podobne wsparcie, co obrazuje wpływ odpowiedniej ochrony socjalnej na ułatwienie odnowy pokoleń w rolnictwie.

Skuteczne systemy mają kilka wspólnych cech o kluczowym znaczeniu: obejmują wszystkich członków rodziny, aby uniknąć przerw w odprowadzaniu składek; umożliwiają elastyczne odprowadzanie składek w oparciu o dochody lub w postaci kwot zryczałtowanych, które odzwierciedlają zmienność dochodów gospodarstwa, oraz opierają się na dotacjach publicznych, które słusznie postrzega się jako inwestycje w sprawiedliwe traktowanie obszarów wiejskich oraz bezpieczeństwo żywnościowe. Jasne definicje prawne i sprawiedliwe stosowanie kryterium dochodowego sprzyjają większemu włączeniu społecznemu.

W ostatecznym rozrachunku inwestowanie w odpowiednie, stabilne systemy emerytalne dla rolników jest nie tylko kwestią sprawiedliwości społecznej, ale stanowi również strategiczną dźwignię zapewniającą odnowę pokoleń, mobilność gruntów i długoterminową stabilność rolnictwa w UE.

Inicjatywy przewodnie

- **Powiązanie płatności bezpośrednich z wiekiem emerytalnym rolników do 2032 r.**, zgodnie z wnioskiem dotyczącym WPR na okres po 2027 r. Rolnicy w wieku emerytalnym, którzy otrzymują emeryturę, nie będą już kwalifikować się do otrzymania płatności bezpośrednich – rozwiązanie takie sprzyja sukcesji międzypokoleniowej.
- **Włączenie do europejskiego semestru istotnych aspektów odnowy pokoleń w odniesieniu do sukcesji oraz uwzględnienie reform dotyczących emerytur, przechodzenia na emeryturę i przekazywania gospodarstw do krajowych ram polityki ułatwi sukcesję w odpowiednim czasie, zwiększy mobilność gruntów i bezpieczeństwo finansowe rolników przechodzących na emeryturę.**

Działania zaproponowane w WPR na lata 2028–2034		Harmonogram
Wspieranie planowania sukcesji gospodarstw rolnych za pośrednictwem AKIS	Zapewnienie ukierunkowanych szkoleń i usług doradczych za pośrednictwem AKIS, aby wspierać sprawną sukcesję w gospodarstwach rolnych dokonywaną w odpowiednim czasie. Starsi rolnicy powinni otrzymać wskazówki związane z planowaniem w kontekście obowiązujących przepisów, w odniesieniu do finansów i kwestii spadkowych, a młodych rolników należy szkolić w zakresie ram regulujących proces sukcesji, zachowania ciągłości działania i planów modernizacji. Ułatwianie sesji wspólnego planowania przez przedstawicieli różnych pokoleń korzystających ze wsparcia wyszkolonych doradców lub mediatorów w celu opracowania jasnych i realistycznych planów przekazania działalności.	Nowa WPR – od 2028 r.
Działania proponowane w ramach innych polityk UE		
Zwiększanie wiedzy na temat podatków i sukcesji gospodarstw rolnych	Badanie dotyczące wpływu polityki podatkowej w zakresie spadków i darowizn na sukcesję w gospodarstwach rolnych w państwach członkowskich na podstawie danych z unijnego obserwatorium obszarów rolnych. Określenie barier fiskalnych i prawnych, które opóźniają lub komplikują przekazywanie działalności w odpowiednim czasie, zapewniając podstawę dla reform ułatwiających wcześniejsze przechodzenie na emeryturę, sprawniejszy przebieg sukcesji i skuteczniejszą odnowę pokoleń.	Począwszy od IV kw. 2026 r.
Wymiana najlepszych praktyk	Aby wspierać przejście z działalności rolniczej na emeryturę, płatności bezpośrednie należy powiązać z wiekiem emerytalnym oraz należy promować wymianę najlepszych praktyk w zakresie dostępu rolników do systemów zabezpieczenia społecznego w drodze wspólnej dyskusji z państwami członkowskimi.	II kw. 2026 r.
Dobrowolne działania na szczeblu państw członkowskich		Na zasadzie dobrowolności

Programy emerytalne	Zapewnienie odpowiedniego dostępu do programów emerytalnych gwarantujących wystarczające zabezpieczenie emerytalne starszym rolnikom i pracownikom gospodarstw rolnych.	Od IV kw. 2025 r.
Przepisy ułatwiające przekazywanie gospodarstw	Przyjęcie środków ustawodawczych w obszarach takich jak opodatkowanie, dziedziczenie i przekazywanie gruntów, które ułatwią przekazywanie składników majątku gospodarstwa z pokolenia na pokolenie.	Od IV kw. 2025 r.
Zabezpieczenia społeczne i usługi społeczne	Zapewnienie stabilności, wyeliminowanie nierównego traktowania płci oraz wsparcie w okresach życiowych zmian poprzez włączające zabezpieczenie społeczne rolników, w tym kobiet, emerytów, osób z niepełnosprawnościami i innych grup znajdujących się w trudnej sytuacji, a także dostęp do wysokiej jakości przystępnych cenowo usług społecznych, w tym opieki długoterminowej.	Od IV kw. 2025 r.
Dobrowolne działania dla zainteresowanych stron		Na zasadzie dobrowolności
Międzypokoleniowa sukcesja w gospodarstwach rolnych oparta na współpracy	Organizacje rolników reprezentujące zarówno starsze, jak i młodsze pokolenia, wraz ze spółdzielniami, służbami świadczącymi usługi doradcze i sieciami obszarów wiejskich na potrzeby współpracy międzypokoleniowej i zapewnienia szkoleń w zakresie przekazywania gospodarstw rolnych, planowania sukcesji oraz prawnych/finansowych aspektów przekazania gospodarstwa.	Od IV kw. 2025 r.

PODSUMOWANIE

Strategia odnowy pokoleń w rolnictwie opiera się na szeregu kluczowych działań przewodnich wspieranych za pomocą kompleksowego zestawu inicjatyw, które można wdrożyć na szeregu wzajemnie powiązanych poziomach: działań w ramach obecnej i przyszłej WPR, inicjatyw w ramach innych obszarów polityki UE, działań prowadzonych przez państwa członkowskie mających kompetencje w kluczowych obszarach, takich jak dostęp do gruntów, polityka podatkowa, kształcenie i emerytury, jak również działań podejmowanych przez zainteresowane strony. Przewyciężenie najistotniejszych barier wymaga silnego zaangażowania na szczeblu krajowym i regionalnym.

Niniejsza strategia określa jasne sposoby wspierania odnowy pokoleń w europejskim rolnictwie poprzez przełożenie ambicji politycznych na konkretne działania. Zapewnia ona ramy łączące różne obszary polityki i szczeble sprawowania rządów, aby eliminować przeszkody, z którymi mierzą się młodzi ludzie, i promować godziwe warunki dla starszych rolników rezygnujących z aktywności zawodowej w sektorze, w tym za pomocą odpowiednich systemów emerytalnych i rentowych. Przewiduje również utworzenie nowej platformy „Kobiety w rolnictwie” służącej wspieraniu równych szans i tworzeniu sieci kontaktów. Szczególny nacisk położono na rolników w wieku poniżej 40 lat, którzy borykają się z największymi trudnościami w dostępie do finansowania i kredytów, a jednocześnie uznano zasadniczą rolę nowych rolników w każdym wieku dla utrzymania systemów żywnościowych UE, zachowania vitalności obszarów wiejskich oraz dziedzictwa w zakresie środowiska naturalnego.

Komisja zaproponowała, aby do 2028 r. wszystkie państwa członkowskie opracowały własną strategię odnowy pokoleń dla rolnictwa w ramach planów partnerstwa

krajowego i regionalnego, łącząc działania w ramach polityki rolnej UE, krajowych polityk dotyczących obszarów wiejskich oraz ram podatkowych i społecznych. Komisja wzywa państwa członkowskie do dostosowania środków do ich szczególnych potrzeb, przy uwzględnieniu zróżnicowanych systemów rolnych, prawa spadkowego i przepisów podatkowych, a także realiów obszarów wiejskich w całej Europie.

Osiągnięcie celów strategii wymaga **ściślej współpracy między władzami krajowymi i regionalnymi a rolnikami ze wszystkich pokoleń, przy wsparciu ze strony przywódców politycznych oraz z zapewnieniem specjalnego finansowania i długoterminowego zaangażowania wszystkich podmiotów**. Czynniki te mają zasadnicze znaczenie dla opracowania skutecznych interwencji dostosowanych do konkretnego kontekstu oraz dla uwolnienia potencjału następnego pokolenia.

W uzupełnieniu tych wysiłków działania w zakresie komunikacji, promocji i wsparcia na rzecz dywersyfikacji gospodarstw rolnych zwiększają rangę rolnictwa jako atrakcyjnej, znaczącej i rentownej ścieżki zawodowej, a jednocześnie podkreślają szeroko rozumiane znaczenie społeczne odnowy pokoleń dla przyszłości europejskich systemów żywnościowych i społeczności wiejskich.

Łącznie środki te stanowią podstawę trwalej odnowy pokoleń w europejskim rolnictwie.

Jako odzwierciedlenie tych ambicji, opierając się na wniosku dotyczącym WPR na lata 2028–2034, w strategii wyznaczono **szczytny cel dotyczący zwiększenia do 2040 r. udziału młodych rolników w UE z obecnego poziomu 12 % do 24 %, uwzględniając również nowych rolników**. Jest to zgodne z zaleceniem Komisji dotyczącym **przeznaczenia co najmniej 6 % wydatków w sektorze rolnictwa na odnowę pokoleń**, co jest szczególnie ważne w przypadku państw członkowskich, które pozostają pod tym względem w tyle.

Komisja będzie nadal współpracować z młodymi rolnikami i zamierza podsumować postępy z tych działań w trakcie dialogów z młodzieżą na temat polityki, w szczególności podczas dialogu, który odbędzie się wiosną 2029 r., ostatniego roku obecnej kadencji kolegium.